

Framtidens skole?
Klasserommet anno
2000, slik noen så det
for seg for hundre år
siden. TEGNING AV ENTEN
 JEAN MARC COTE [1901]
 ELLER VILLEMARD [1910].

forskellige fagfelter: økonomi, teknologi, samfundsforståelse, natur og filosofi. Man kunne sige at vi befinder os i en brydningstid hvor dannelsens problematik ikke længere kan nøjes med at have den græske *paideia* (kundskabens karakterfulde opdragelse) som forbillede, men at den står på tærsklen til en anden tid, hvor der endnu ikke findes klare begreber til at indfange den vending vi står overfor. For Latour vil dannelse komme til at handle om at undersøge alle de materialer der indgår i det sociale felt, og hvordan de påvirker hinanden. Latour valgte tidligt betegnelsen aktør-netværksteori til sine studier af situationer, hvor det er usikkert, hvem eller hvad nogen eller noget er, og hvordan denne nogen eller dette noget eksisterer sammen med andre. Det er disse nye niveauer af usikkerhed som en kommende hybrid kundskabsopbygning må indoptage og bearbejde.

Latour gør det tydeligt hvor meget kundskabstilgængelse i et udvidet felt handler om at skabe brud i vores vaner, vores måder at læse og skrive på. For kun ved at sørge for brud i vores vaner, lærer vi at se verden anderledes. Spørgsmålet er om denne demokratiske tankegang kommer under pres i en ny og udvidet medialiseret virkelighed. Skal vi eksempelvis stille helt andre kriterier for læsning? Acceptere nye normer for kortfattet læsning? Og hvad sker med vores historiske kritiske bevidsthed?

Faren ved de nye hybride kundskabsformer er tværfaglighedens gamle problem: Man risikerer at skalte og valte med begreber plukket fra forskellige fagfelter uden at være omhyggelig med kundskabens og begrebernes historiske forankring og udvikling. Uden autonomi mister enhver læreproces en skarp sans for friktion, brud, overgange og konflikt i vidensforståelse. Resultatet er løsagtig viden. Samtidigt forstener denne viden uden en levende udveksling med omgivelserne.

«ENTREPRENØRUNIVERSITETET»

Den anden fare eller den forventelige konsekvens, afhængig af hvordan man ser det, ved hybrid kundskabsopbygning og de nye tværfagligheder, er fremkomsten af entreprenøruniversitetet. Der er tale om en ny type samarbejde mellem de højere læreranstalter, erhvervsliv og kommuner. I dets kølvand vokser også en ny type pædagogik frem, med fokus på procesledelse og facilitering i et samfund der udliciterer sine samfundsopgaver til konsulenter og sociale entreprenører.

Mens nogen ser dette som den eneste reelle mulighed for at bringe viden og værdispørgsmålet ud på gaden og ind i mellemrummet, mellem de etablerede vidensinstitutionerne og de etablerede arbejdsfællesskaber, ser andre denne tendens som et udtryk for manglende faglighed og soliditet. Lektor i pædagogik Jens Erik Kristensen omtalte på dannelseskongressen denne udvikling som «pædagogisk nihilisme». Læring er blevet til procesbegreb styret af individualisering, opportunistisk rational choice og human kapital, som han udtrykte det. Og denne *employability* starter i vuggestuen og fortsætter op gennem skolesystemet. Man kan også sige det på en anden måde: Hvis den sociale entreprenør er kommet for at blive, vil kvaliteten af hans arbejde stå og falde med evnen til at gøre de lokale initiativer til værdispørgsmål der er forankret i et sprog for værdisammenhæng og politisk bevidsthed, og ikke bare til facilitering af god energi og dejlige grønne fællesskaber hvor alle smiler til hinanden. Tværfaglighedens vanskelige balancegang har ligeledes sin pendant i kravet til universiteterne om at implementere internationale strategier for fagudvikling og profil.

GLOBALISERING OG FORUDSIGELIGHED

Globaliseringen betyder nemlig ikke først og fremmest mangfoldighed og uforudsigelighed, men forudsigelighed, poengterede litteraturlæser Lisbeth Verstrate-Hansen i et af dannelseskongressens mere overraskende oplæg. Det handlede dels om udgrænsningen af fremmedsprog fra forskningen og dels om standardiseringen af engelsk, der forbigår sprogets relation til kultur og historie. Nyere forskning viser at et standardiseret sprog skaber en instrumental sprogtilgang hvor viden reduceres til overførsel af information. Vi er invaderet af et kommunikativt sprog uden kulturel og socialhistorisk bevidsthed, mente hun. Når man højprofilerer det man kalder «internationale læringsmiljøer» er det for at sikre mangfoldighed, men internationaliseringen skaber ofte den modsatte effekt, nemlig forudsigelighed, fordi relevanskriterier for internationalisering skal kunne formuleres i klare standarder.

Med uddrag fra lovgivningstekster og rapporter dokumenterede Verstrate-Hansen hvordan alle tiltag handler om økonomisk relevans ud fra en kvantificerbar målestok. Det økonomiske relevansprogræs beslægtet den måde man argumenterer for uddannelsen på. Hendes pointe er beslægtet med det

professor i statskundskab Wendy Brown beskriver i *Undoing the Demos* (2015), hvor hun skildrer hvordan vi i uddannelsessamfundet måler og vejer menneskelige egenskaber og erfaringer indenfor en køb-og-salg-metaforik. Man «øger» sin værdi og «investerer» i sin fremtid ved at snakke pænt med fremtidige samarbejdspartnere i kærlighed eller arbejde. Man «sælger» sit argument for at en arbejdsgiver skal «købe» ens jobansøgning. Men hvad sker der når dette finansielle eller merkantile sprog sniger sig ind i de mest hverdagslige sammenhænge?

Man «sælger» sit argument for at en arbejdsgiver skal «købe» ens jobansøgning.

For Brown går det ud over vores evne til at mobilisere solidaritet og en bevidsthed om kundskabens nødvendige autonomi. Der er således en klar sammenhæng mellem denne «økonomiseringen» af dannelse og hvordan økonomien dominerer i uddannelsespolitikken, ikke kun som tal på bundlinjen, men som en tænkemåde der trænger ind i alle kroge og radikalt ændrer vores måde at tænke værdi og kvalitet på.

OPBRUDET?

Økonomiprofessor Niels Kærgård understregede i sin diskussion om dannelse at økonomerne og den økonomiske tænkemåde har brug for mere modstand. «Økonomernes udtalelser får lov at stå uimodsagt.» Vi har set mange eksempler på hvad der ikke virker, som han sagde. Men der er desværre ingen nødvendig sammenhæng mellem viden og ændring i vores handlinger. Hvis de sidste tyve års massive digitalisering, terror, konkurrencestat og New Public Management, har lært os én ting, så er det, at forandring ikke er noe der sker som følge af at vi har viden om hvad der ikke fungerer, det være sig dysfunktionelt arbejdsmarked, klimakrise eller markedspervertering af uddannelsesinstitutionerne. Viden fører ikke per automatik til ændret adfærd. Så hvad forhindrer os i at tænke anderledes og dermed handle anderledes?

Vores problem i dag er altså ikke kun viden, men at nå derhen, til handlingen, til den kraft der forvandler. I sit opråb til ungdommen siger Badiou, at det at være ung

er at brænde, men også at bygge op. Man må knytte et bånd mellem de to: «Da ungdommen i dag har friheder og muligheder, er den ikke længere bundet af traditionen. Men hvad skal man stille op med denne frihed, med denne usikre vandren? Man må finde ud af, hvad man formår med hensyn til et sandt skabende og intenst liv, man må stige op mod sin egen formåen.»

Problemet er imidlertid at Badiou kun sætter ord på ungdommen «der brænder». Han tager ikke hånd om den udfordring der handler om at bygge nye kundskaber op. Den nye ungdom må opsøge et sprog for kritisk undren og kollektiv forestillingsevne. I modsætning til den forrige generation må og vil dagens unge højst sandsynlig arbejde for større lydhørhed for materielle processer, for de ting og ressourcer vi investerer tid og arbejde i. De må etablere grundlaget for en stærk kundskabsopbygning omkring en anden sameksistens mellem natur og kultur, en detaljeret opmærksomhed på det der holder samfund sammen – floder, bjerge, planter, dyr, veje, telefontråde, kloaksystemer, kommunikationsmidler, mikrober, parker og klimatiske regelmæssigheder – og undersøge deres organiseringskraft.

Badiou afsluttende opsang, salut, giver derimod stadig god mening: «Denne åbenbaring af, at man formår meget andet end det, man troede, forekommer også, når man deltager i en bevægelse for en ny ide om det kollektive liv; når man oplever et kunstnerisk kald, fordi man bevæges af en bog, et stykke musik eller et maleri; når man tiltrækkes af uløste videnskabelige problemer. I alle disse tilfælde oplever man i sig en evne, man ikke vidste, man havde.»

Dannelseskampen og den politiske kamp foregår parallelt, de er to sider af samme sag. Dannelseskampen er ikke en intern læringspædagogisk kamp blandt politikere og lederrepræsentanter fra læreranstalterne, men del af en international politisk bevægelse. Denne må og vil ske på mange fronter, fra overraskende alliancer blandt ældre og yngre på læreranstalterne til alternative læringsfællesskaber eller kunstgrupper, blandt de arbejdsløse, de frivillige, flygtninge og proletarerne. Der er kun ét at sige: Foren jer! Men en sådan opsang giver ikke mening hvis ikke den først og fremmest er båret af nysgerrighed og opdagelse, lysten til kundskab, det, som altid har været og stadig vil være universitetets fremmeste formål. Universitetet er et sted hvor et ungt menneske lærer at skærpe sin dømmekraft, sin sans for kvalitet og opbygge bolværk mod post-faktualitet og nemme løsninger. I en verden af øget kompleksitet skal universitetet være et sted for faglig oprustning og nysgerrig opdagelse.

© norske LMD

1 Tim Ingold [red.], *Manifest – vores universitet*, Forlaget Mindspace, København, 2016.
 2 Alain Badiou, *Det sande liv – opfordring til ungdommen*, Forlaget Mindspace, København, 2017.